

Nadežda Tomić

AKTUELNA PITANJA SOCIJALIZMA,
1981/1—3. SZÁM

Aktuelna pitanja socijalizma (a Szocializmus időszerű kérdései) elméleti-politikai és tájékoztató jellegű folyóirat, amely a Komunist Lapkiadó Vállalat kiadásában jelenik meg angol, francia, spanyol, olasz, német és orosz, valamint kéthavonta arab nyelven is.

Az 1951-ben indított nagyfontosságú folyóirat a külföldi nyilvánosság tájékoztatását szolgálja a Jugoszláv Kommunista Szövetség, a Jugoszláv Dolgozó Nép Szocialista Szövetsége és a szocialista öngazgatás többi szerveinek és szervezeteinek tevékenységéről.

A folyóirat több rovatot ápol rendszeresen. Ezekben a jugoszláviai szocialista országépítés problémáit taglalja, de tájékoztat a politikai, gazdasági, társadalmi és művelődési élet kérdéseiről, az időszerű nemzetközi eseményekről és az el nem kötelezett szocialista Jugoszlávia nemzetközi tevékenységéről is.

A hosszú évek alatt figyelmesen kialakított és irányított szerkesztői politika eredményeképpen az *Aktuelna pitanja socijalizma* mint vezető elméleti-politikai folyóirat affirmálódott a külföldi tudományos-politikai nyilvánosság és általában a külföldi nyilvánosság tájékoztatásában és nagy tekintélyre tett szert a világban.

A januári (első) szám Andrej Marinc a JKSZ KB Elnökségi tagjának *Osnova budućeg materijalnog razvoja* (A jövő anyagi fejlődésének alapjai) című cikkét jelentette meg bevezetőjében. A cikk tulajdonképpen Andrej Marinc 1980 decemberében, a JKSZ Központi Bizottságának 13. ülésén mondott beszédét tartalmazza, amelyben Jugoszlávia társadalmi-gazdasági fejlődésének eszmei-politikai kérdéseiről volt szó, az elkövetkező öt éves tervidőszakban, valamint a JKSZ ezzel kapcsolatos feladatairól. A szocialista forradalomnak és a szocialista fejlődésnek köszönhetően — emeli ki a beszámoló — a jugoszláv népek és nemzetiségek létrehozták az egyenjogú népek és nemzetiségek, a köztársaságok és tartományok egységes közösségét, amelyen belül megvalósították politikai, nemzeti, gazdasági és kulturális érvényesülésüket. Népeink és nemzetiségeink egyenjogúsága, testvérisége és egysége, valamint az általános hon-

védelem és a társadalmi önvédelem koncepciója ösztársadalmi fejlődésünk alkotórészét képezik. Tito Jugoszláviájának a termelőerők és az öngazgatási viszonyok fejlesztésében elért sikerei reális alapot adnak a jövőbeli anyagi és társadalmi fejlődéshez és egyben alkalmasul szolgálhatnak, hogy bírálóan, objektíven és építő jellegűen vizsgáljuk felül a társadalmi-gazdasági fejlődésünk jelenlegi szakaszában jelentkező problémákat és ellentmondásokat, ezeknek okait és túlhaladásuk lehetőségeit a stabilizáció irányába.

Četiri decenije od ustanka u Jugoslaviji (Négy évtizede kezdődött a jugoszláviai felkelés) című rovatával a folyóirat bekapcsolódott a jugoszláv népek e jelentős jubileumának megünneplésébe és 1981-ben minden számában idézi a forradalmi vívmányokat és hagyományokat. Az első számban Mića Rakić *Kontinuitet narodnofrontovskog organizovanja u jugoslovenskoj revoluciji* (A népfrontszervezés kontinuitása a jugoszláv forradalomban) című írása vonja magára a figyelmet. A Népfront, azaz a Szocialista Szövetség által jutott kifejezésre a történelmi valóság, nevezetesen az, hogy a szocialista forradalom Jugoszláviában az öngazgatás legátfogóbb tette volt, mint ahogy ma is eredményesen valósul meg a népfronttípusú szervezeten keresztül a szocialista forradalom kontinuitása éppen azért, mert ez a szervezet alkotja az öngazgatás legszélesebb alapját és legtömegesebb formáját.

Az öngazgatók harmadik kongresszusának előkészületei, jegyében az 1981. évi első számától kezdve a folyóirat *Uoči Trećeg kongresa* (A harmadik kongresszus elé) címmel új rovatot nyitott azzal a céllal, hogy elméletileg hozzájáruljon a jugoszláv szocialista öngazgatás gyakorlatában jelentkező kulcsfontosságú kérdések megoldásához. Ivan Laća *Savez komunista Jugoslavije i samoupravljanje* (A Jugoszláv Kommunista Szövetség és az öngazgatás) megkísérel definiálni, mi változik ma a Kommunista Szövetség szerepének tartalmában, milyen mértékben vált a Kommunista Szövetség az öngazgatási folyamatok belső mozgatóerejévé, mennyire képes megítélni egyes társadalmi folyamatokat, valamint mennyire vannak még jelen a JKSZ-ben a régi tendenciák és ezek mennyire járulnak hozzá ahhoz, hogy a KSZ-ben a hatalmi magatartás elemei érvényesüljenek, azaz a szó hagyományos értelmében vett pártviszonyok. Ilyen értelemben vetődik fel a Kommunista Szövetségnek a szocialista tudat tényezőjévé, a tudományos gondolat tényezőjévé való folyamatos áttranszformálása. Ebben a rovatban kapott helyet Borisav Džuverović *Kulturni pluralizam i samoupravni interesi* (A kulturális pluralizmus és az öngazgatási érdekek) című melléklete, amely tulajdonképpen részlet a nemrégiben megjelent *Kultura bez granica* című könyvből. A szerző a tömegkultúra jövőjét az emberi lét egészének elemzésén át vizsgálja. Abból indul ki, hogy a kulturális forradalom a szocialista társadalomban természetes és elmaradhatatlan kísérője az általános szocialista forradalomnak, egy lépés az intellektuális és fizikai munka közötti szakadék áthidalásában, a munka és a szabad idő emberi arculatának kialakításában. Ivo Dragičević a multinacionális korporá-

ciók és a nemzetközi gazdasági világtrend témájával foglalkozik, amely az időszerű nemzetközi gazdasági viszonyok igen fontos tényezőjévé vált. Munkájában a szerző definiálja a multinacionális korporációk munkamódszerét és tartalmát, rámutat keletkezésük okaira és kifejti véleményét a multinacionális korporációk távlatairól. Az *Aktuelna pitanja socijalizma* folyóirat 1981. évi első számának cikkei között találjuk Hasan Hadžimerović írását az egyetemek jövőjéről az új évszázad küszöbén.

A folyóirat hasábjain rendszeresen bemutatásra kerülnek a jugoszláv könyvkiadók új könyvei, valamint a népek és nemzetiségek nyelvén megjelenő legjelentősebb folyóiratok. Az idei első szám bemutatja a *Tito o informisanju* (Tito a tájékoztatásról), a *Delegatski sistem* (Küldöttrendszer), a *Diktatura proletarijata i sloboda — Ogled o revoluciji* (Proletárdiktatúra és szabadság — Ivo Pajić tanulmánya a forradalomról), a *Dohodot i osnovite ekonomski zakoni vo samoupravnoto socijalističko opšestvo* (A jövedelem és a gazdasági törvények alapjai a szocialista öngazgatású társadalomban) — dr. A. Mivelszkitől és a *Međunarodno kretanje kapitala i položaj Jugoslavije* (A tőke nemzetközi mozgása és Jugoszlávia helyzete) című könyveket. Ez utóbbinak szerzője M. Unković.

Az említett első szám bemutatja a katonai elméleti folyóiratot is, a *Vojno Delot*, mégpedig annak 1980. évi 6. számát, amely a fegyveres harc stratégiájának volt szentelve, valamint a *Kulturen život* (Művelődési élet) nevű, kulturális, művészeti és társadalmi kérdésekkel foglalkozó macedón folyóiratot.

Socijalističko samoupravljanje — najveće revolucionarno demokratsko dostignuće (A szocialista öngazgatás — a legnagyobb forradalmi demokratikus vívmány) című bevezető cikkében a folyóirat második, azaz 1981 februári számában a külföldi nyilvánossággal ismertette Cvijetin Mijatovićnak, a JSZSZK Elnöksége elnökének interjúját, amelyet a Tanjug adott 1980. november 29-én, a köztársaság napja ünnepén, a szabad jugoszláv köztársaság fennállásának 35. évfordulója alkalmából. Ez volt az első köztársaságnapi ünnep Tito elvtárs nélkül, akinek vezetése alatt a párt, a munkásosztály, Jugoszlávia népei és nemzetiségei megalapították és kiépítették szocialista öngazgatású közösségünket.

„Tito hatalmas műve — mondta ez alkalmából Cvijetin Mijatović — világgraszoló nagy cselekedetei számunkra és a világ számára is tartós útmutatóul szolgálnak. Dolgozóink, népeink és nemzetiségeink naponta bizonyítják, hogy rendületlenül haladnak a néhai elnökünk megjelölté úton.”

A második számban megkülönböztetett figyelmet érdemel Edvard Kardelj *Borba za priznanje narodnooslobodilačkog pokreta Jugoslavije* (A Jugoszláv népfelszabadító mozgalom elismeréséért vívott harc) című írása, tulajdonképpen részlet a szerző *Sećanja* (Emlékezések) című könyvéből, amelyben mint résztvevő és szemtanú állít örök bizonyosságot az új Jugoszlávia megalakításának kulcsfontosságú momentumairól és a nemzetközi elismeréséért folytatott harcra. Az írást a *Četiri decenije od*

ustanka u Jugoslaviji című rovat tartalmazza. Edvard Kardelj *Razvoj slovenačkog nacionalnog pitanja* (A szlovén nemzeti kérdés fejlődése) című könyve megjelenésének 40. évfordulója alkalmából Vukašin Stambolić foglalja össze a jugoszláviai nemzeti kérdés megoldásáról alkotott kardelji gondolatok lényegét és jelentőségét.

A kérdésekre, hogy milyen arányban járulhat és kell hogy hozzájáruljon a filozófia a jugoszláv szocialista öngazgatású társadalom fejlődésének hosszú távú initerdiszciplináris kutatásához, Boris Majer ad feleletet *Samoupravljanje i filozofija* (Öngazgatás és filozófia) című tanulmányában. Ma a filozófia, különösen pedig a marxista, nem rekedhet meg a különböző tudományok eredményeiről való elmélkedés határán. A filozófia és a gyakorlat viszonyának olyannak kell lennie, hogy az a filozófiától megkövetelje a gyakorlatiasságot, amivel a filozófia segíti a valóságot, hogy elérje az elmélet meghatározta nívót. A filozófia sajátos dialektikájáról van szó, amely nem azt követeli a filozófiától, hogy gyakorlati megoldásokat javasoljon, hiszen ez a filozófiát a politika kiszolgálójává degradálná, ami nincs összhangban a munkásosztály érdekeivel. Marxista filozófiánknak még inkább forradalmi társadalmi gyakorlatunk felé kell fordulnia. A jugoszláv szocialista öngazgatási társadalom a marxista filozófiától elvárja, hogy hozzájáruljon az emberi lét új minőségeinek érvényesítéséhez, az emberi szükségletek új megformálásához és kielégítéséhez, a kultúra új, marxi teóriájának kiépítéséhez és ezen belül az új művészet, erkölcs stb. kiépítéséhez.

A művelődési politika modelljeiről és az uralkodó osztályok domináns gazdasági, politikai, ideológiai érdekeinek a kultúrában való érvényesítéséről a februári számban dr. Branko Prnjat jelentetett meg cikket a *Članci* rovatban.

Ugyanebben a rovatban Živorad Djordjević, Aleksa Milojević és Stjepan Simić bemutatták a *Komunistički pokret i inteligencija* (A kommunista mozgalom és az értelmiség) című könyvet, amelynek szerzője Zorica Stipetić, továbbá dr. Živan Tanić *Proletarijat izvan domovine* (Munkásosztály a haza határain túl) és Halim Mulaibrahimović *Marxizam i anarhizam* (Marxizmus és anarchizmus) című könyvét. A folyóiratok szemlerovatában Nadežda Tomić áttekinti a *Pregled* című társadalmi kérdésekkel foglalkozó folyóirat 1980. évi tizenkét számát.

A folyóirat 1981. évi márciusi számából jelentőségénél fogva a *Ka novim prodorima socijalističkog samoupravljanja* (A szocialista öngazgatás új előretörése irányában) című bevezető írás emelkedik ki. Az írás Lazar Mojsovnak, a JKSZ KB Elnöksége elnökének beszámolóját tartalmazza, amelyet a *Misao i revolucionarno delo Edvarda Kardelja* (Edvard Kardelj elmélete és forradalmi alkotása) témájú tanácskozáson mondott el 1981 január végén, Ljubljanában. A szocializmus és ezen belül az öngazgatás építésének 31 éves gyakorlata kétségtelenül igazolta szocialista országépítésünk autentikus és eredeti társadalmi-gazdasági és politikai rendszerének értékét és erejét. A megnövekedett öngazgatási erők, és a demokratikus kritikai tudat, a társadalom és a Kommunista

Szövetség káderbeli, politikai és ideológiai potenciálja következetes harcot követelnek a kollektív munka és felelősség valóra váltásáért, az öngazgatás erőteljes fejlődéséért, amely lehetővé teszi a dolgozók befolyását minden társadalmi szinten. Jugoszlávia számára az elnemkötelezettség politikája is, mint nemzetközi tevékenységének tartós alapja ugyancsak a szocialista elkötelezettség és az időszerű nemzetközi problémákhoz való osztályjellegű hozzáállás kifejezője, de ugyanígy a legkövetkezetesebb kifejezője belső szocialista, öngazgatási, demokratikus politikáknak is, különösen a nemzetek és a köztársaságok közötti viszonyok területén, amiről egyébként maga Edvard Kardelj is sokat írt.

Az *Uoči Trećeg kongresa samoupravljača* rovatban, amelyről már korábban is szó volt, a márciusi számban prof. dr. Aleksandar Vecić *Dohodak i dohodovni odnosi — načela, ostvarivanje, problemi i perspektive* (A jövedelem és a jövedelmi viszonyok elvei, megvalósítása, problémái és perspektívája) címmel írt mellékletet. Blaženka Despot a nő helyzetét tárgyalja az öngazgatásban. A téma keretében kapott helyet Bozna Gagovska *Oblici samoupravnog odlučivanja u udruženom radu* (Az öngazgatású döntéshozatal formái a társult munkában) címmel megjelent írása is.

A fogyasztói társadalom problémáinak, mint a fejlett ipari országokban jelentkező problémának dr. Jože Goričar szentelt figyelmet a folyóirat harmadik számában. A szerző hangsúlyozza, hogy a fogyasztói társadalomban az egyetlen szempont az emberek minél nagyobb számának anyagi jóléte, miközben elhanyagolják a társadalom tagjainak kulturális és szellemi gazdagságát és társadalmi életszínvonaluk számos más kérdését is.

A fejlődő országok iparosításának útjairól Tihomir Djokanović ír abból a szükségességből kiindulva, hogy mielőbb meg kell változtatni a nem eléggé fejlett országok gazdaságának szerkezetét, mégpedig az ipar nagyobb arányú részesedésével a mezőgazdasággal szemben, amely alapul szolgálhat a fejletlen országok jelenlegi kedvezőtlen helyzetének megváltoztatásához a világgazdaságban. Felvetődik az iparosítás típusának kérdése: könnyű- vagy nehézipart, ami lényegesen függ minden egyes ország sajátos viszonyaitól és feltételeitől, ezen belül pedig még a demográfiai tényezőtől is.

A márciusi számban bemutatott könyvek és folyóiratok jól illusztrálják a szerkesztőség törekvéseit, hogy hozzájáruljon március 8., a nemzetközi nőnap megjelöléséhez. A folyóirat bemutatja Mileva Filipović *Radnička klasa i emancipacija žene* (A munkásosztály és a nő emancipációja) című könyvét, valamint a nő és a család társadalomban elfoglalt helyével és szerepével társadalmi gazdasági kérdéseivel foglalkozó folyóirat a *Žena* tavalyi 4., 5. és 6. számát.